

БЛИЗЬКИЙ СВІТ

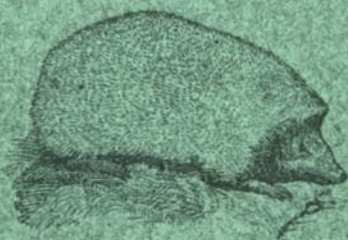

КАЗОЧКИ-БАЙКИ
ПРО ЗВІРЯТ

З 35 МАЛЮНКАМИ.

З ЧЕСЬКОЇ МОВИ ПЕРЕКЛАВ

В. СТАРИЙ.

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА „ЧАС“ У КИЇВІ.

ДРУКОВАНО В ПРАЗІ Р. 1919.

БЛИЗЬКИЙ СВІТ.

МАЛЕНЬКІ КАЗОЧКИ
МАЛЕНЬКИМ ДІТКАМ

З ІЛЮСТРАЦІЯМИ.

ПЕРЕКЛАВ З ЧЕСЬКОЇ МОВИ

В. СТАРИЙ.

ПРАГА.

ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА „ЧАС“ У КИЇВІ.

1919

Ми маємо ще дуже мало подібної лектури для дітей в рідні мові. Тим часом оповідання про звірей, птиць, всяких комах та жучків завжди викликають величезне зацікавлення у малечі. А коли такі оповідання складено в формі байки, цікаво змістом, правдивої в окресленні основних рис вдачі тієї живої істоти, про яку в ній говориться, повної доброї тенденції, що самою собою викликає певний моральний висновок, — то вони набірають великої ваги для виховання дітей, розвинення в них ширшої фантазії та того чи іншого шляхетного почуття.

З цією метою чеськими письменниками Ів. Грушкою та В. Ржігою, дуже популярними в своїм краю, й зложено кілька збірок байок в прозі. В. Ржіга брав переважно екзотичні мотиви використовуючи казковий матеріал східних народів; І. Грушка найбільше взяв з словесної творчості свого рідного народу — Ходів, що живуть в горах Чехії й уявляють собою особну галузь народу чеського, яка дуже наближається своєю вдачею й характером життя до наших горняків — Гуцулів.

З трьох збірок цих письменників я завів до цієї книжечки 47 байок, взявши тільки те, що мені видавалося більш приступним для розуміння української дитини. Останні три казочки я вибрав з дитячих чеських часописів — „Золота Брама“ та „Світання“. Ці казочки — самостійна творчість малих дітей-школярів 9—10—12 літ. Казочку „Чоботи-втікачі“ компонували троє дітей в-спільку (найстаршому було 12 років); інші дві — індивідуальна творчість окремих хлоп'ят.

Наведені зразки дитячої творчості — це наслідування тієї казкової та байкової літератури, при допомозі якої чехи й словаки виховують своїх дітей. Широка фантазія, цікава композиція й майстерний, хоча й примитивний, виклад цієї справжньої „дитячої літератури настільки має в собі цінного інтересу, що я зважив завести їх у свій збірник, гадаючи, що ці казочки можуть бути

безпосередньо цікавими нашим дітям, а нашим дорослим покажуть, які добрі наслідки дає розумна й талановита література для дітей. Зверніть хоча би увагу на те, як малі оповідачі підкреслюють в своїх казках почуття вдячності, замилювання в чистоті та порядкові (в суботу навіть відьма причепуряє свою хату), натуральність бажання допомогти комусь в біді (поміч лівому чоботіві), звичайність до старших і т. п. прояви вихованості та шляхетності...

Ілюстрації, додані до книжки, взято почасти з книжок І. Грушки, а почасти доповнено працями українського артиста-малюра О. Судомори, вже добре знаного нашим дітям.

На прикінці вважаю потрібним зазначити, що при перекладі байок, які увійшли в збірочку „Близький світ“, я не силувався додержувати дословної точності, бо мені хотілося уникнути всього того, що в оригіналі надавало казочкам чужий, незвичкий нашим дітям колорит. Навпаки, — я й вибірав, і переказував лише те, що малює переважно близький дітям світ, в оточенні якого або перебуває українська малеча, або знає з тих видань та малюнків, що вже існують на нашому книжковому ринку.

В. СТАРИЙ.

ЗАПАСЛИВИЙ ВЕДМІДЬ.

Ведмідь — а був то останній в Чеських лісах — найшов посеред густої хащі, куди навіть рідко чиясь нога заходила, вулік без бджіл, але повний меду.

— От так щастя! — зрадів він. — От так посмакую, та ще й без усякої боротьби с тими кусочками!

Проломив потім вічко, щоб могла пролізти лапа до щільників, й почав вибирати мед.

Коли ж уже не міг більше їсти, то обачно сам собі промовив:

— А це залишимо тут про запас! Багато ще буде днів за горами, а зима — довга!

Та тільки-ж трохи проспався й знову виголодався, то найсамперед згадав про мед і, враз забувши попередні добрі думки, хутко подався від берлоги до вуліка й наївся по зав'язку. Після того знову порозумнішав:

— Ну, це вже ми залишимо, — вирішив він твердо. Багато ще буде днів за горами, а зима — довга!

Так він робив кілька разів. Але, якось після одного такого полудновання, заглянув добренько до вуліка й страшено був здивований, що щільників залишилося тільки на самому денці.

— Але ж буде ще багато днів за горами, — міркував він поважно, — та й зима буде довга... То, що вже там допоможе така дрібниця!... По правді кажучи, тут уже нема на що й дивитися!...

І враз — хрум-хрум! — тільки й згадки про той мед!... Витер тоді морду лапою й задоволено пішов собі додому.

Через якийсь час, коли вже довго сушив зуби, здибав знову в лісі другий вулік, з якого саме в той час дроворуби забирали від бджіл мед.

— От бач! — зрадів Ведмідь. — Виходить, що я

таки добре вчинив, бо, коли б був не поїв меду я, то й мій могли б так само позабрати люде! Ні, що не кажи, а я таки зробив обачно!

ВЕДМІДЬ ТА ПАВІЯН.

Мав Ведмідь бананове дерево. От, як почали банани достигати, покликав він Павіяна, щоб той їх доглядав. Павіян пообіцяв пильнувати, але, коли Ведмідь кудись собі пішов, то Павіян видрався на дерево й почав так ті банани троштити, що швидко й одного не зосталось. І так страшенно він нажерся, що аж захворів на живіт. Сів тоді під пальмою й почав стогнати.

Коли це над-вечір прийшов Ведмідь, побачив голе дерево тай:

— Хто поїв банани? — питається.

— Ох, мій любий пане! Приходила сюди якась звірюка, банани всі поїла, а мене так потовкла, що я ледве живий!

Ведмідь пожалів Павіяна й пообіцяв йому принести ліків.

Та ледве він одійшов, як прібігає Шакал; наскочив на хворого Павіяна й закричав:

— Давай мені бананів, а то я тебе ззім!

А Павіян йому й відказує:

— Тільки що тута буд Ведмідь й усі банани забрав із собою. Але ти біжи за ним та скажи йому, що ти помагав їх рвати, то він і тобі дасть.

Шакал лобіг за Ведмедем та й почав до нього підлешуватись:

— Кумчику, то ж я рвав твої банани, що ж мені за те буде?

— А, так то був ти? — загарчав Ведмідь і так Шакала виманіжив, що той ледве виліз з лісу...

ВЕДМІДЬ ТА КОМАРЬ.

Ведмідь та Комарь відпочивали по обіді. От Ведмідь і каже:

— Комаре, ти — хиже створіння, п'єш ти саму кров; скажи ж мені, яка кров найсолодча? Я солодке до смерти люблю.

Комарь аж затрусився, бо до крові був жаднючий, та й відказує:

— Людська, братику, людська! То найсолодча кров!

От Ведмідь і надумав собі напитися до-схочу людської крові. Подався він по лісовій стежці до села, виглядати людину. Здибав дівчинку, яка несла косарям обід. Як на людину, — вона йому видалася малою, от він її й питається:

— Чи ти людина?

Дівчинка подивалась на почвару й відповідає:

— Ще, каже, ні, тоді буду людиною, як стану вже великою! — та й побігла в ліс.

Ведмідь собі й міркує: „От і добре, що запитав!“

Пішов далі. Над рівчаком сидить баба, вся зкорчена, а на спині в неї оберемок хмизу. Ведмідь подивився: на людину видалася вона йому дуже кошавою, от він її й запитує:

— Гей, гей! Чи ти часом не людина?

— Де вже там! Була колись людиною, а тепер... минулися вже ті часи... Може б ви, пане ласкавий, подали мені милостинки, що милость ваша!...

Ведмедеві було дивним, що не зустріне ніяк людини, й посунув він далі. Коли це щось їде конем: шабля при боці, рушниця за плечем. Здивувався Ведмідь: що то воно за дивовижне створіння!? А той комонник як рубоне його шаблюкою, так й відтяв ухо, а потім як пожене його до лісу та з рушниці й поранив Ведмідя в бік.

Прибіг Ведмідь до води, щоб обмити собі рани, аж тут на очеретині сидить і Комарь; подивляється на нього з зацікавленням та й питає:

— А що, куме, напився найсолодчої крові?

Ведмідь насупився, мовчав, мовчав, а потім і говорить:

— Еге добре це, Комаре, ти нараїв мені про людину, нічого казати! Одно каже, що воно ще не було людиною, друге, що воно — вже перестало бути лю-

диною, а той третій, як лизнув мене язиком, то тільки тріснуло, а як плюнув мені у бік, то тільки блиснуло!... Ні, вже до смерти не схочу я тієї найсолодчої крові!

ВЕДМІДЬ ТА ЛИСИЧКА.

Якось одного разу Лев дуже захворів. Всі звірі поприходили до нього, щоб розпитати про його здоров'я, тільки одна Лисичка не прийшла: спізналася. Помітивши те, й захотів Ведмідь підлеститись до Лева та й каже:

— Бачиш, пане, як ми всі про тебе непокоїмось, за-для тебе ми навіть життя свого не пожалуємо, а тільки одна Лисиця не приходить, бо їй про твоє здоров'я байдуже. Вона вже певно гадає, що ти швидко помреш, а через те вже можна на тебе й не зважати!

От Вовк, лисиччин дядько, почувши, як Ведмідь на Лисицю ябедить, хутчій побіг до лісу, здибав Лисичку й усе по правді їй переказав. Лисиця тоді пішла

просто до Лева, вклонилася йому, звичайненько його привітала та й говорить:

— Пане королю, оце оббігала усіх лікарів, щоб дізнатися, яких тобі треба ліків; од же ж вони всі, як один, радять одно й те ж саме, але ж про те я боюся тобі сказати.

Ведмідь враз до того й прискіпався:

— Он ти як про свого короля дбаєш! Навіть не хочеш йому повідати, як його можна вигоїти!?

А Лисичка й відказує:

— Я б не вагалася, коли б тебе, Ведмідю, не боялася!

Лев тоді сердито загарчав і звелів, щоб Лисичка розповіла про ті ліки.

Лисичка вклонилася йому ще раз та й виявила свою таємницю:

— Ну, вже нехай мене Ведмідь хоч і ззість, а я

все одно мушу сказати: ти можеш видужати тільки од ведмежого сала!

Лев розвеселився й промовив:

— Дякую тобі, моя люба, що ти так дбала про моє здоров'я. Ну, а ти, мій вірний джуро, ти напевне рад, що можеш офірувати своє життя для свого пана?!

Раптом цапнув Ведмідя лапою, розірвав й звелів шкварити з нього сало собі на ліки...

СЛОНИ ТА МИШІ.

Якось висохло велике озеро, й у тій ямі, що після нього зосталася, розплодилася сила-силенна Мишей. А до того озера що-вечора ходили Слони пити воду й при тому багато Мишей душили. Миші й вирядили до Слонячого князя від себе послів з проханням, щоб Слоняча отара підходила до озера з другого боку й не душила б Мишей ні-защо, ні про-що. Слонячий князь вволив їхнє прохання й звелів Слонам жаліти мишаче кодрло. Після того Мишей наплодилося видимо-невидимо.

Через якийсь час зайшли в ті краї мисливці, накопали довкола озера ям, понаставляли загород та й половили всіх Слонів, вкупі з їхнім князем. А на ніч поприв'язували впійманих Слонів до старих дерев.

От тоді вночі вироїлися Миші з своїх гнізд, порозгризали всі мотузки, а Слони повтікали до лісу...

БОБРИ ТА СЛОНИ.

Слони ходили пити до одного ставка в старому лісі, у якому мали своє житло Бобри.

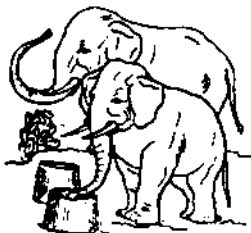
Якось одного дня Бобровий Гетьман віддавав заміж свою доньку й покликав сусідів — Слонів на весілля. Слони вийшли з свого селища в старому лісі й цілим походом прийшли до Бобрового хутора.

Бобрі наготували великі купи рижу, силу всякого коріння, молодих паростків, а навколо того місця, де мав бути бенкет, поставили сухі, гарні липівки з пеньків, повні пальмового вина, й Слони любенько смоктали вино своїми довгими хоботами.

Їли, пили, бенкетували, а коли вже нагостювалися добре, почали їм Бобрі танцювати знаменитий військовий бобрячий танець.

Слонам дуже той танок подобався й вони вихваляли Бобрів. Коли це одному Слониняті стукнуло вино в голову й закортіло йому теж показати, що й Слони уміють на весіллі танцювати.

От, як почало ж воно свого слонячого танка, то при першому кроці задушило Боброву молоду з молодим, далі увесь Бобрячий хутор розвалило й на решті усіх Бобрів розтокмачило.

СЛОНИ ТА ЛИСИЦЯ.

Лисиця мала поле й наняла Слона, щоб він їй те поле поорав та засіяв.

Слон пообіцяв прийти з своїм Слоненям й не хотів ніякої іншої платні, тільки добрих харчів досхочу. Лисиця була рада такій дешевій праці, приготувала Слонам молока, вина, рижової каші та сіна.

От вранці поприходили Слони, орали-орали, а це в полудень мале й говорить:

— Ой, пити хочу!

Лисиця принесла йому квартиру молока. Слоненя враз висмоктало, та й знову:

— Ой, питоньки!

Лисиця дала йому цілу квартиру вина, потім півквартирому, але воно все ще хотіло пити. Нарешті Лисиця привела його до ставочка, а воно припало до води й пило, пило, мало не пів-ставка випило. Після того знову пішло на поле орати.

От Лисиця здивувалася та й думає:

— Ну, а що ж то буде, коли старому захочеться пити та їсти?!

І о-півдні, коли вже Слони досівали, раптом вибігла Лисичка з кущів й почала гукати до лісу, ніби комусь відповідала:

— А так, так! Сюди йдіть, вони таки тута!

Старий Слон підвів свій хобот та й питає:

— Що там таке, кумцю?

— Та це пусте! Зустріла я якихсь панів, так вони мене питалися, чи нема тут часом дужого старого Слона з дитиною? Хотіли вони знайти й відвести до короля. З ними багато слуг та мотузів.

— Та то ж ловці Слонів! — гукнув старий Слон, мерщій вхопив за вухо свого хлопця й потяг його безпечною стежкою до лісу, покинувши Лисиці увесь обід.

КРОКОДИЛ ТА БЕДУЇН.

Якось одного разу, коли спадала повідь на річці Нилі, один Крокодил спізнився добігти до води, зав'яз у багні й не міг дістатися до річки. Тим часом поблизу проїздив верблюдом Бедуїн. От Крокодил і почав його просити, щоб той довів його до річки, а за те він до самої своєї смерти жадного Бедуїна не ззість. Бедуїн над ним змилювався, витяг його з багна, прив'язав його верблюдові між горбами й одвіз до Нилу. Але ж ледве од'язаний Крокодил був у воді, як вхопив Бедуїна зубами за ногу. Бедуїн просив змилюватись, але Крокодил йому відповідав, що він голодний і Бедуїна ззість.

Коли це близенько біжить Лисичка. От Бедуїн і почав їй гукати:

— Кумасю Лисичко, розсуди нас. Я врятував Крокодилові життя, а тепер він хоче мене за те ззісти!

А Крокодил на те й відказує:

— Добре рятував, нема чого казати! — З'язав мене так, що всі плечі порізав, мало черева не перетяв, от за те й мусить бути покараний!

— А так! Він заслужив смерти, коли таке вчинив, — каже тоді Лисичка. — Але ж то взагалі неможливо, щоб тебе хтось так міг з'язати! Нехай мені спочатку покаже, як він міг теє зробити.

Крокодил дозволив себе з'язати знову, щоб Ли-

сичка побачила, що таки він говорить правду. От Бедуїн прив'язав його добренько, аж той кречав з болю, а Лисичка тоді й каже:

— Ну, тепер вези його до свого дому, а мені за пораду будеш давати що-дня шматочок його шкіри.

Бедуїн подякував Лисичку, привіз Крокодила додому, убив його й оббілував. Але ж йому стало прикро, що має він давати що-дня шкіри й Лисичці. От він і намислив: „Краще я переїду на інше місце“! Зложив свій намет, наложив все своє хазяйство з курчатами на верблюда й поїхав собі геть.

Прибігла Лисичка, дивиться, аж нема жадної оселі, нема й хазяйства. Зрозуміла вона враз, що сталося, забігла Бедуїнові наперед й витяглась над рівчаком, немов здохла. Коли ж Бедуїн проїхав, скочила, знову забігла поперед нього й знову прикинулася мертвою. І так робила кілька разів, аж той Бедуїн нарешті подумав:

— Та чого я маю перевозитись, коли вже всі Лисичці виздихали!?

Та й повернувся він знову на своє житло.

Тоді Лисичка вночі прийшла й усіх Бедуїнових курчат до одного подушила.

ШАКАЛ ТА ГІЕНА.

Слон, Лев та Шакал випасали собі гуртом корову. Коли ж вона відгодувалася, то Лев її убив, Слон добренно подушив м'ясо, щоб воно краще в'ялилось, а Шакал побіг до села, щоб вкрасти соли. Коли ж те м'ясо посолили, то загорнули його в листя й Слон хоботом поклав гуртове добро собі на спину. Тоді всі громадою подалися до води й тішилися з того, який буде в них бенкет.

По дорозі запахло Шакалові свіжим м'ясом, от він і почав шкутильгати. Лев його й питає:

— Що це ти кульгаєш, Шакале?

А Шакал, йому, зітхаючи:

— Ех, пане, загнав собі в ногу тернину! — відповідає.

Лев його пожалів та й порадив видратися Слонові на спину й там собі відпочивати. Шакал видряпався на Слона, враз усе м'ясо пожер та й куняє собі помаленьку. Коли ж увечері дійшли вони до броду,

Слон і почав шукати в себе на спині м'ясо, але ж знайшов тільки самого, зовсім дужого, Шакала. Скинув його миттю додолу на допит. Шакал признався по правді, й Лев присудив його випороти. Прип'яли його до дерева, Лев побіг щось вловити на вечерю, а Слон пішов виломити на Шакала доброго кия.

Шакал сидить собі під деревом та сумно оглядається, коли це підбігає до нього Гієна та й питає:

— Що це ти, дядечку, тут робиш?

— Та чекаю, тіточко, Слона. Обіцяв принести мені м'яса, так щоб я часом кудись не втік, то він мене й прив'язав. Та тільки я м'яса не хочу, бо я тепер їм саму траву.

— То, може б я замість тебе почекала? Я м'ясо до смерти люблю!

— Про мене!

От вона швиденько Шакала відв'язала, а сама сіла під деревом. Шакал собі чкурнув, тільки й бачили, а це й Слон вертає. Вернувся він страшенно сердитий і, не роздивляючись, хто там під деревом сидить, наложив бідній Гієні, скільки влізло! А як прийшов назад Лев, нічого не вловивши, то з голоду ззів Гієну на вечерю, бо ж не було нічого ліпшого.

СИНІЙ ШАКАЛ.

Один Шакал зачув увечері дух печеного м'яса й почав підкрадатись до села в тім напрямі, відкіль йшов той смачний пах. Але його помітили Пси. Тоді Шакал, втікаючи від них, не доглядив у п'їтмі діжки з кубовою барвою, що трапилась йому на дорозі й упав у неї. Собаки пробігли далше, а Шакал вискочив з діжки й прибіг до лісу добре вифарбований у синій кольор. Всі звірі полякалися незнайомого створіння, навіть і Лев, і Тигр. Побачив те хитрий Шакал та й говорить їм:

— Чого ж ви мене боїтесь? Я ж ваш король, який буде вами керувати!

Тоді всі звірі, на чолі з Левом, йому вклонилися й привітали свого нового короля. Шакал завів нову владу, Лева призначив міністром, Тигра доглядачем

за палацом (своєю корою), Пантеру — вартовим при поживі, Слонові звелів бути за дозорця, а Мавпі наказав, щоб вона носила за ним віяло. Алеж найсамперед звелів вигнати з своєї держави усіх Шакалів. І так жив якийсь час, мов і справді король, а всі на нього служили.

Тим часом вигнані Шакали тинялися зграями по-за межами ліса й вили. А синьому королеві вже ставало нудно. От якось одного вечора почув він, як виють Шакали, і так йому стало тоскно за питомим шакалячим життям, щоб він не витерпів і завив по шакалячому. І тільки він завив — і Лев, і Тигр вмить кинулись на нього, бо впізнали, кого то вони вважали за короля, та й задушили синього Шакала.

ШАКАЛ ТА КРУК.

Шакал знайшов глечик з вузькою шийкою, сховав у нього м'ясо й засунув у куші. Але ж Крук все те бачив, витяг дзьобом м'ясо й поїв. Шакал шукає свою схову, й, углядивши порожній глечик, міркує: „Ну, потривай, злодюго, я таки тебе піймаю!“ Перевернув порожнього глечика, а сам заховався в кущах.

Прилітає Крук, та й думає, чи немає часом ще м'ясця в тому глечичку? Почав його своїм дзьобом перевертати, та так довго морочився, що Шакал до нього підповз, вхопив злодія й радісно загавкав:

— Ну, вже ти, розбійнику, живий від мене не втечеш!

Крук побачив, що непереливки, перелякався й почав проситися:

— Любий дядечку я винуват, це таки правда. Убий мене, як хочеш, тільки я про одну милість тебе проситиму: не срімляй ти мене до глечика й не кидай глечика з скелі!

— Ага, пройдисвіте! — засміявся Шакал, радіючи, що знає тепера, чого найбільше Крук боїться.

Швидче запхав Крука в глечик та й шпурнув його з скелі.

Глечик, як долетів до низу, — розбився на черепки, а з нього вилетів Крук, та так пурхнув, що й сліду по собі не зоставив!...

ВОВК ТА ШАКАЛ.

Одного разу, коли ще було мало звірів, Вовк та Шакал полювали собі в одній окрузі. От і почали вони один другому заздрити. Потім не схотіли ділити поміж собою поживи, а далі посварилися, один другого вже не хотів до себе підпускати, а нарешті кожен намислив, щоб той ліс належав тільки йому одному.

Почали вони тоді гризтися та так, що аж вовна з них по лісі літала. Коли ж дуже з тієї бійки заморилися й один від одного відскочили, щоб одсапнутись, то помітили, що на дереві тихенько сидить Шуліка й дивиться на них шкляними очима. Шакал тоді звернувся до нього та й каже:

— Шуліко! Ти — мудрий птах; розсуди ж нас, кому цей ліс належить? Я прийшов сюди перший, а тепер Вовк хоче мене звідціль вигнати.

— А Вовк і собі загавкав:

— Мало чого? Я дужчий! Але потривай, там видко буде!

Шуліка сидів, не поворухнувшись, та й говорить:

— А звісно, далі буде видко, коли знову почнете битись. А я тим часом почекаю — хто з вас загине, того я й знім.

Почувши ту мову, Вовк та Шакал ще якийсь час зализували свої рани, а потім обидва побігли в ліс, щоб і далі полювати в гурті.

ВОВК ТА СОБАКИ.

Два вівчарські Пси прогнали Вовка далеко від того місця, де він вночі обхожував овечу отару. Коли ж перестали його гнати й повернули вже додому, Вовк, почувавши себе безпечним, уціпливо закричав їм у-слід:

— Гей, ви — раби й зрадники! Тепер ви вже мене переслідуйте! А забули, що ми з одної крові?!

— Кров то у нас одна, та ж тільки звичаї нас роздвоїли! — коротко відказали йому Пси.

ВОВК ТА ЛИСИЧКА.

Якось наскочив Вовк на Лисицю коло здохлої сарни, кинувся на неї, бо був дужчий, покусав її й одігнав геть, а сам сарну ззів. Через якийсь час Лисичка, бігаючи по лісі, надибала лабети. Вона гарненько прикрила їх листям, а сама сіла біля того м'яса, що було покладено на приманку. Почекала трохи, коли це біжить лісом голодний вже Вовк. От вона й почала на нього гукати:

— Гей, куме! Давайте краще помиримось. Я вже оце й м'ясиця наготовила на приятельську з вами беседу!

Вовк не був такий хитрий й, нічого не підозріваючи, кинувся на м'ясо, аж це раптом ті лабети й хап його за карк! От і почав він просити помічі, а Лисичка йому й відказує:

— Та почекайте, кумцю, ви ж бо знаєте, що я не маю стільки сили, як ви! Але не тривожтесь: он там ідуть дроворуби, так ті вам допоможуть!

Сказавши те, махула хвостом, та й тільки її бачили!

БЕЗХВОСТА ЛИСИЦЯ.

Лисиця натрапила на вороняче гніздо й добре наїлася вороненят. Але ж позліталися Ворони, розклювали їй хвоста й прогнали геть. Коли ж прибігла вона до Лисичих Гір, то всі Лисички висовували голови з нор і глузували з своєї подружки. Однак вона похожала так, ніби-то нічого з нею й не трапилося, аж поки один старий Лис, гречно її привітавши, не запитався:

— Люба моя пані, де це ти згубила свого хвоста?

Лисиця спинилася й аж здивувалася:

— Ти питаєш про хвіст? Та хіба ж хоч одна шляхетна Лисиця має хвоста? Я оце тільки що йду від королівського двору: там ще з минулої зими ніхто вже хвостів не носить!

Коли зачули те Лисички, то усі до одної вмиль поховалися по своїх норах.

Тим часом Ворони поскаржились Левові на без-

хвосту Лисицю й прохали його щоб він її покарав. Лев пішов з Воронами до Лисичих Гір. Коли це, як вибігли всі Лисички, аж нема й однієї, у якої був би хвіст!

Спочатку король не міг догадатись, яка з них понищила вороненят. Але ж потім звелів запалити понадгрянничні дерева та й наказав Лисицям плигати через вогонь.

Всі Лисички легко перескочили, тільки одна, та, що наїлася занадто дуже вороненят, була важка, не змогла вогню перескочити; там і загинула.

ЛИС ТА ПІВЕНЬ.

Лис, як спочило, почав обжогати навколо напіврозваленого курятника, коли це вхопили його за лапу лабети. Бідолаха так завив, що аж всі перестрашені птиці затріпотіли крилами. Один тільки завзятий Півень вистромив голову в щілину й дивився, що то воно таке діється?

— Півнику, Півнику — пищав Лис у пастці — як би ти був такий добрий та хоч трішки мені допоміг! Забудь про все, що поміж нас було лихого. Я тобі присягаюся, що аж до самісенької моєї смерти вже ніколи, ніколи не зачіплю а-ні одного курчати!...

А Півень, посміхаючись, йому й відказує:

— То — правда, що вже нікого з нас не зачепиш! Я дуже вірю, тільки не тобі, а лабетам!...

ЗАЙЦІ.

Молодий Зайчик, якого ще маленьким впіймали люде й тримали в займі, якось зкористав нагоду й вирвався знову на білий світ. Як же то йому було радісно опинитись на свіжому повітрі та плигати запашою травицею! А ще більше зрадив він, коли потрапив на той шлях, що вів туди, де він народився та стільки разів, бувало, грався зі своїми двома братами та коханою ненькою. А вже ж яка тоді стала радість, коли знову зустрінулися всі живі, й здорові!... Одже ж тільки обидва брати були великі й дужі, а він — малий та щуплавий.

Коли опам'яталися по зустрічі, почали Зайці розпитувати бувшого полоненого. Не нарікав він на свою долю й не ганив того поводження, яке мали до нього люде. Їсти мав завжди, коли хотів і що хотів: зелену конюшину, крихку салату, свіжу капусту, зерно, навіть і хліба йому давали, того, що сами люде їли.

Всі зацікавлено слухали те оповідання, а в братів, коли вони чули про такі корма та харчі, аж слина з губи збігала... Але ж це старшенький звернув увагу на те, що полонений був такий худий та кощавий, й не міг себе втримати від запитання:

— А чого ж тобі, братіку, там бракувало, що ти, порівняючи з нами, такий немічний?

І коли молодий Зайчик змішався та не відав, що відповідати, — відповіла замість нього мудра стара Зайчиха:

— Волі йому бракувало, дітки, тільки волі!...

ТРУСИК ТА ЗАЕЦЬ.

Водному дуплястому дереві проживав собі кощавий Трустик. Коли ж виросла свекла, вибіг він на поле, хрумкав листочки й дуже погладчав. Але ж, як повернувся до свого дупла, то знайшов там Зайця. Той нашорошив вуха з дірки й нізачо не хотів відтіль вилазити. Почали вони сперечатись і ні один не хотів скоритись. Нарешті погодилися на тому, що підуть шукати судцю, аби їх розсудив.

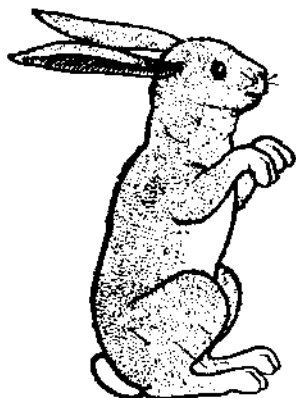
Близько біля того дуплястого дерева мала свою

нору Лисичка. І чула вона, як вони сварились, а потім вирішили йти шукати суддю. Вибігла вона з нори, перебігла лісом наперед й почала гукати:

— От мені тепер добре, що я вже більше не їм звірят, а лише саму траву. Ну таки ж це й справді добре!...

Біжать Трустик із Зайцем, чують, що Лисичка гукає, от Заєць і каже:

— Дивись-но! Та це ж добрий суддя! Вона вже не їсть звірят, а лише свеклу, як і ми. Вона нас добре розсудить.

Пішли вони до Лисички, щоб вона їх розсудила. Лисичка зразу на те пристала, а Трустик і почав їй розповідати про свою суперечку з Зайцем. Лисиця спочатку слухала уважно, а потім раптом вхопила Трустика зубами за горлянку — не встиг і доказати, ту ж мить Зайця прибила лапою, й, як була вона дуже голодна, то обох і поїла за одним заходом.

КОШЕНЯ ТА СОБАКИ.

Малé недосвідчене Кошенятко хотіло напитися з ста́ву біля млина та так дуже перехилилося над водою з краю пісчаного бережка, що, коли під ним посунувся сипкий пісок, то й Котеня посунулось з піском і булькнуло у воду. Потопаючи, воно жалібно нявкало и просило помочі.

А саме тоді прибіг до млина великий надвірній пес Кудляч. Побачивши, що трапилось, він хутко плигнув у воду, вхопив напів-мертве з переляку Кошеня за карк та й витяг його на сухе.

Тим часом на покрик туди вже позбігалось й гусей, і курей, й усяких інших цікавих чимало. Був між ними й другий ще пес, Різників — так само великий, але ж ще зовсім молодий. Кудляч зтрушував з себе воду, аж з його кудлів бризки летіли на всі усюди.

— Ото тобі за те, — реготав з нього дурненький Різницький.

— Тоб то як — за те? — не зрозумівши, що той хоче сказати, запитав Кудlach. — Я врятував йому життя.

— Отому паршивцеві? — відказав з огидою Різницький. — Та ще з того брехливого кодла, що було вороже нашому родові, відколи світ стоїть?! Є чим вихвалитись!...

А Кудlach йому:

— Затям собі, що вчинок милосердя стає тим більшим, коли викажеш його меншому, а, як вия-

виште милосердя ворогові, то воно вже набірає подвійної ціни. От що!...

ПЕС ТА КУРКА.

Поприятелювала Курка з надвірнім Псом та так щиро, що в куточку його будки намостила собі гніздо й почала нести яйця. І подобалися Псові гарненькі яєчка. Понюхав він, облизав, а потім й надкусив. А як надкусив та скоштував, то так йому прийшлося до смаку, що розлупив зовсім і все враз випив, тільки й сліду! Оглянувся потім, ніби йому було трохи ніяково, подивився, чи не йде хтось часом; мерщій назад до буди, та тільки — хрум, хрум, — вмить покотав усі яєчка, так що враз спорожнив усе гніздо.

Коли ж повернулася Курка й знову знесла яйце, то він вже не міг втриматись від тих ласощів і зхрумкав ще тепле яєчко, ледве тільки злізла з гнізда Курка. Од же ж Курка вже більш не прийшла до того гнізда, а вишукала собі инше місце на нове гніздо.

— Гей ти, Кучерявко! — підлещувався через

якийсь час до неї Пес, коли вона порпалась недалеко біля буди, — що ж це ти не ходиш більше на своє гніздо до моєї будки? Здається ж, у мене місця досить!?

— Та, що й казати — холодно відповідала Курка — місця досить, але ж безпечности мало!...

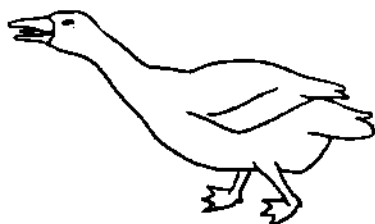
КОНІ ТА ГУСИ.

Дотягли Коні перед стодолю тяжкого воза з хлібом, де вже можна було їм відпочинутися. Спитніли конячки й тяжко віддихували. А до возу підійшла юрба гусей, які герготали та галасували на весь двір.

— Дивні створіння — кивнув на них головою молодчий Кінь. — Галасу, як води, а до жадного діла не придатні!

А другий кивнув і собі та й каже:

— Не дурно ж ото й говорять, що, де багато розмов, там мало діла!...

ЛЕЛЕКА ТА КІШКА.

Була ж то та сама Кішка, добре знана, що підлазила до горобців, які жили на даху під самим Лелечиним гніздом. І був той самий Лелека, що ото, як Кішка тільки примостилася вхопити бідних горобенят — то так майстерно цокнув її своїм довгим носом, що Кішка аж полетіла без пам'яті з стріхи додолу.

От, коли знову прийшла вона до тям, то не знала вже й сама, чи їй лягти Лелеку за те, що він їй зро-

бив боляче своїм дзьобищем, чи гніватись за ту ганьбу та осудовисько перед своїми ворогами, власне перед тією гороб'ячою чаполоччу, яка тепер безустанку над нею глузувала. А до всього ж того й так кепсько було зіпсовано її полювання...

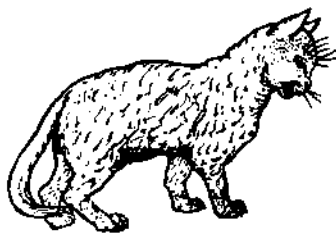
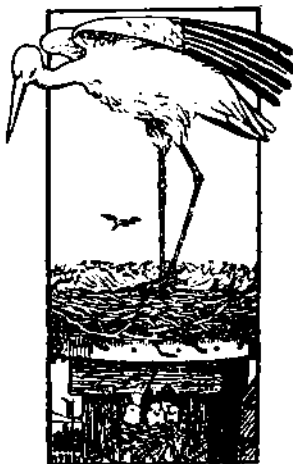
І не втерпіла вона, вилізла знову на дах та й почала нападати на Лелеку, але ж здалеку:

— Наш увесь рід вашому, — почала вичитувати, — скільки живе, ніколи й пірця не пошкодив!

— Знаю, — відповів їй байдужно Бузько, — нічого ви нам не нашкодили, бо ми б таки й не даліся. Але ж і наш вашому так само ніколи не вчинив жадної прикрости, хіба що таке між нами ставалося, коли ми, як оце й сьогодні, за когось іншого оступались.

— І тобі ж ото й не соромно?! — злісно буркнула йому Кішка. — Ти ж прецінь велетень, а заступаєшся за якусь там чаполоч — гороб'ят...

— Чого ж мені стидатись? — Навпаки, — спокійно відповів Лелека. — То завжди було повинністю й обов'язком великих, щоб вони піклувалися про малих! Нарешті ти сама б мала мене подякувати, що мій дзьоб перешкодив тобі зробити той ганебний, розбишацький вчинок!... Але ж марно лихому мовити про честь, — закінчив він, нахилиючи голову й тріпочучи крилами. — У вас має значіння не честь, а — лапи та пазурі...

О Р Л И.

Старий Орел учив молодого літати. Попереду, ніж випустити його з гнізда, старий докладно повчав молодого:
— Лети помалу, але що найвище! Тільки витривай! Ти esi Орел!...

Полетіли. Великими колами піднімалися в повітрі вище та вище, аж поки величаво не попливли в синій блакиті: старий — наперед, а молодий, роблючи все як батько — ззаду.

Але ж молодий швидко вчув утому, а також в тій страшній височині почав його забирати ляк. От він і став проситися вниз. Однак старий не дозволяє:

— Вище, вгору! — гукає йому суворо.

Молодий знов напружив сили, але ж швидко почав зпускатися від утоми.

— Я вже більш не можу! — заквилив він.

— Вище, тільки вище! Хіба ж ти не син Орла?! — ще суворіше вигукнув старий.

Молодий замовк, знову нап'явся з усієї сили, й — дивись! — витревав, витревав аж до кінця.

Коли ж вони повернулися до гнізда, старий замість похвали, поважно промовив:

— Тепер ти найсамперед собі самому довів, що для орлів немає: „не можу“, а лише — „витримаю!“ ...

Д В І В О Р О Н И.

Зустрілася стара Ворона з молодого в час найбільшої біди та стужі на битому шляху.

— Як ся маєш, молодичко? — запитала стара по приятельському звичаю.

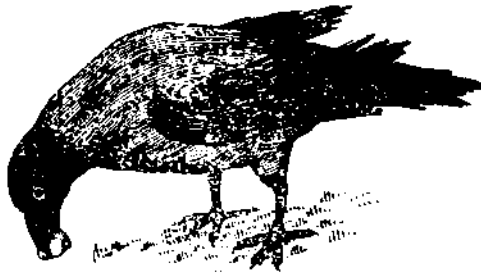
— Ех, ще питаєтесь, кумасю! — бідувала молода. — Зіма морить, голод душить, просто впадаю в одчай!

— Ну — ну, так і одчаюватись! Ти ж така молода й маєш вільні крила. І що то вже тепер оті мододі! Таке казна-що крякати! — виговорювала стара.

— А що ж я маю в тій біді на світі шукати? — відказала молода, нарікаючи на свою долю.

— Радости життя, на яке скрізь і всюди має право

кожне створіння! — поважно відповідала стара. — Але ж пам'ятай, що тієї радості не знаходить той, хто шукає її лише в хороші часи!...

ЇЖАК ТА КРУК.

Їжачок тільки що виліз зі своєї норки, яка була між густими тернами, й розважав, куди б податись, щоби уловити чогось на зуба. Коли це раптом чує поблизу якесь дивне каркання та сичання. Виліз він з тернів та й бачить: на горбку, біля межі борюкається Крук з гадюкою; вовтузиться, вовтузиться, а тільки ж не може гадюки перебороти.

— Поможи! — загукав Крук, угляdivши Їжака — матимеш половину!

Їжачок, уміючи краще, ніж Крук, воювати з гадюками, одразу, пристав до помочі. Стриб — стриб! — скочив гадюці на голову й прокусив. Гадючине тіло тільки звивалося в передсмертному конанні, коли той ненажера Крук вхопив живину й, поки Їжачок встиг оглянутись, вже звився в повітря зі своєю здобиччу.

— Потривай! — закричав йому в тій хвилині Їжачок. — Ти ще щось забув!..

Ненажера Крук злякався, що може й справді щось там зосталося, почав кружляти над тим місцем, виглядав, придивлявся, але ж нічого не бачив.

Нарешті не витримав і, забувши про те, що в нього в роті здобич, загукав:

— Та що ж там таке?

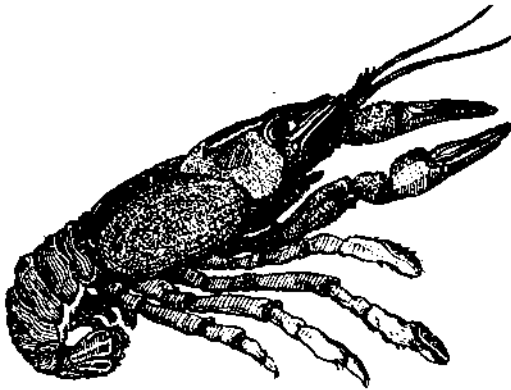
І туж мить випустив із дзьбу гадюку.

— Ти забув подане слово! — пояснив йому Іжачок.
І по тих словах вхопив гадюку та шусть з нею
до своєї нори, під тернину!...

БУШЛЯЧА РІЧКА.

На одному озері жив собі Бушель, але вже був
такий старий, що не міг і риби вловити. Стояв
собі на одній нозі та й плакав. Приповз до
нього Рак, побачув, що той плаче, та й питається, що
в нього болить? Бушель і відповідає:

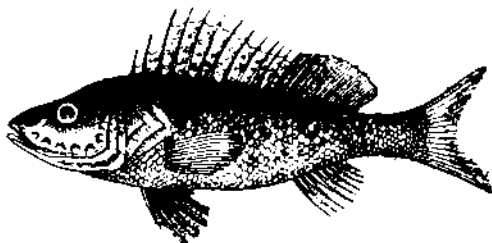
— Так мені всіх вас шкода! Живете ви в такому
болоті й світу білого не бачите. А тим часом от тут, за
горою протікає чудова річка; упливає вона далеко, да-
леко, аж до самого моря! Ой, як же ж там гарно: ве-
ликі ліси, чудові краєвиди, багатющі міста, а вже яке
море широке та глибоке!... От, як би ви все те по-
бачили, тоді б зрозуміли, яка є радість в житті! Шкода,
що ви не можете літати. Тепер, коли я запрягнув,
що не їстиму жадної звірини, а тільки саме зерно, а
також, що не займатиму риб — то я хочу зо всіма вами
приятелювати, й бачу, яке ви маєте вбоге життя!

Рак повернувся до води й розповів Рибам про чу-
дову річку, про широкий світ та глибоке море. Риби
зібралися на раду й ухвалили послати Рака до Бушеля
з проханням, щоб він попереносив їх до тієї річки.

Бушель згодився й залюбки зачав носити найтовстіших коропів, потім більших щук та остистих окунів за гору. Та ще й не всіх брав, а вивибірав тільки кращих. Ще б пак! Стільки їх завше товпилося коло нього й кожному кортіло бути першим.

Нарешті не втерпів і Рак та й собі зажадав, щоб переніс Бушель також і його. От Бушель вхопив Рака своїм довгим носом за шкаралупу й полетіли вони над горою.

По дорозі Рак і питає, а чи швидко ж буде тая річка? А Бушель спустився з ним за горою на землю, де вже була сила риб'ячих кісток, й почав з нього — дурного — сміятися. Потім клюнув його носом у шийку, але Рак, побачивши, що виходить на кепське, вхопив Бушеля за горлянку своїми клішнями й душив доти, аж поки той Бушель не здох. Потім поліз собі потихеньку через гору назад до овера й ніколи не признавався Рибам, де саме є та чудова Бушляча Річка...

В КЛІТЦІ.

Ловець птахів поставив коєць під сітку, а в койця посадив птаха-принадника, який зразу й почав що-було сили принажувати та закликати своїх братів та родичів.

Прилетило їх чимало, але ж літали та пурхали навколо, не довіряючи сітці.

— Гей, та й дурні ж ви, братця! А ну, сміливіще, ближче підлітайте! — закликає їх принадник. — Подивіться-но: скільки тут всякого добра! Миска завжди повна! Тут — і купіль, тут — і гойдалка про забаву!

Птиці поглядали і так, і он як, а деяким то й зовсім всього того закортіло.

Коли це озвався один старий птах:

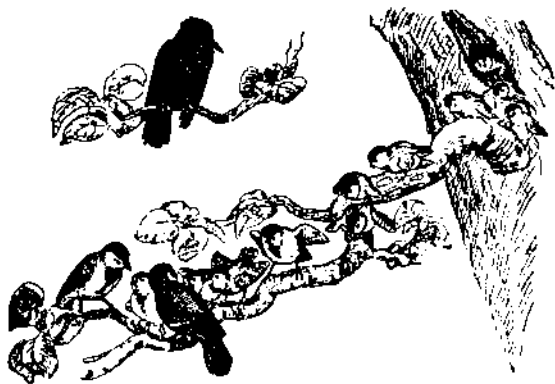
— Воно що й казатъ: і миска повна, і купіль, і гойдалка — все, все дуже гарне, одно тільки шкода, що все те — в койці!...

І враз всі птички — шустъ! та й полетіли. А як же весело пурхнули вони, радіючи, що мають вільні крила!...

СИНИЧКИ ТА ШПАК.

Синички виводили своїх дітей з гнізда. Вибігло їх за старими аж одинадцятьо чепурнісеньких пискляток з невеличкої дірочки над вигнутим суком в старій яблуні, що стояла в садку. А одинокий старий Шпак, який вже багато дечого бачив на своєму віку, сидів над тим суком біля своєї будки й, оглядаючи той похід малої дрібноти, дивувався, чекаючи, чи ж швидко буде кінець низці. Коли ж нарешті вилізла

остання Синичка, одинадцята, — він закрутив головою, й, наче не вірючи власним очім, звернувся до старої Синиці:

— Як же ви могли там ужитися — питає — з таким величезним посемействичком та в такій манісенькій дірочці, і як ви їх усіх вигодували?!...

— А добре! — зацвірінькала Синичка. — Там буває досить і місця й хліба, де ділить все взаємна любов!...

ГОРОБЦІ.

Старий Горобець сидів у гнізді й навчав своїх Горобенят, як вони повинні берегтися людей. Подавав він вже чимало порад, а нарешті промовив:

— Найгірші — то малі хлопці. Як побачите, що хлопець нахиляється до землі — миттю знімайтесь і летіть. Бо, як тільки набере каміння, враз кине на вас і може вас прибити.

Гороб'ята слухали, зі страху аж не дихали, але ж найменченький запитав:

— А коли, таточку, якийсь хлопець ще наперед напхає повні кешені каміння, що ж тоді робити?!

— Ти, синку, я бачу, хитріщий за мене, — відказав старий Горобець. — От же ти вже можеш і сам дбати про себе! — Та й викинув малого горобчика геть з гнізда.

ГОРОБЦІ ТА КІНЬ.

Згряя Горобців, що сиділа у заїзжому дворі, з нічого робити причепилася до старого коня, який дримав собі біля возу з зерном, поївши свій оброк. Горобці своїм цвірінь канням перешкоджали його відпочинкові, але ж, бачичи, що він не обороняється, і насадали на нього все сміливіще та сміливіще. А потім почали його дорікати, що коні вже здавна зобижають птахів, а особливо їх — горобців, бо дають людям волосу з свого хвоста на сільця.

— То б то як? — спитався й справді розбурканий Кінь.

Тоді один старий Горобець почав викладати все доладу, як ті люде, що ловлять пташок, роблять сільце з волосу, як насипають між сільця зерно чи кладуть якісь інші принади, а потім пташки й ловляться в сільце або ж ногою, або головою, а буває й так, що дехто й на смерть задушиться.

— І всі ви знаєте, що то й справді так буває? — поважно спитав Кінь.

— Ну, щєб пак! Всі, всі, всі добре те знаємо! — зацвірінькали й молоді, й старі Горобці, один поперед одного.

— Ну, то скажіть же мені тепера, чого ж ви самі туди лізете?

Горобці — тільки тик-мик.... Зтихли й полетіли хто — куди. А старий Кінь знову почав спокійненько дрімати...

КУРЯЧІ НАРАДИ.

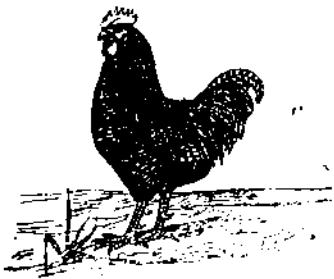
До подвір'я внадився Тхір. Оселився в темненькому куточку у возовні під помостом й почав собі по-розбійницькому хазайнувати. Курятник виплачував йому криваву данину: принаймні по курчаті загибало що-днини.

Під час зростаючого жаху курячий староста-Півень скликав курячу нараду, щоб спільно надумати спосіб на порятунок. Зібралися всі кури з подвір'я, квоктали та сокорили всі до одної, аж нарешті рішучо озвалася одна Квочка:

— Та що там довго радитись, тільки затягати справу? Треба, щоб уся наша зряя цілою громадою десь підстергла ворога і, хочби комусь довелося офірувати своє життя за-для порятунку інших, — маємо лише одну справжню раду: видряпати йому очі!

Вся куряча громада з жахом дивилася на ту Квочку, якій такої хоробрости додавала материнська її любов та турботи про своїх дрібних дітей. Всі похвалили її за пораду, але ж ніхто не зголосився, щоб перевести її в життя. Півень почував в собі досить мужности й войовничости, але ж, як би то не було проти Тхора!... Нарешті ухвалили нову постанову, щоби частіш скликати наради: може тоді знайдеться якийсь інший вихід з небезпеки.

І от Півень скликав все нові й нові наради, а тим часом Тхір все брав тай брав курку за куркою, так що швидко вже не було б старості з ким і радитись, коли б сам господар не вишукав Тхорячого кубла, а його пастка не поклала би краю й біді, й тим нарадам...

ПІВНИК ТА ГОЛУБ.

Завзятий молодий Півник, якого передчасно позбавили квоччиного догляду та пестування, свавільно заліз у недостиглий овес, що стояв за током. Підстрибуючи поміж колосистими стеблинами, переходив шматок за шматком, смикав та ламав колоски й викльовував зерна, здебільшого ще такі, що з них витікало молочко й хіба що десяте було вже вистигле.

Дістався він так аж до кінця лану й побачив на сусідній стерні Голубка, який вибірав зерна з поламаних колосків, що zostалися на полі по жнивах. — Голубчику, Голубчику! — закудкудактав йому Півник — й охота тобі ото там шпортатись! Покинь та йди сюди, будемо дзьобати вкупі!

Голубок подивився, подивився; побачив, які збитки чинить в збіжжі той молодий жевжик, та й каже розважно:

— Я не можу й не хочу!

— Не хочеш? А чому ж то? — певне, боїшся? Але не бійся: нас тут, між стеблом, ніхто й не вглядить!

— Чи вглядить хто, чи не вглядить, — мені те байдуже, а тільки ж мене моя ненька учила: „Де не можеш бути корисним, то принаймні не роби шкоди!“

КАЧКА ТА ЖАЙВОРОНОК.

Ненажерлива Качка, пильнуючи тільки про своє волю, не могла збагнути, що так веселить Жайворонка, який щлими днями вилітає на-гору й там все співає та радіє.

— Ах, як би ти бачила, — захоплено сказав їй Жайворонка, — яка краса дивитися згори на землю; не можна втриматися від співу!

— Краса?! — тупо здивувалася Качка. — Хоч я того добре й не знаю, що то воно таке — ота краса, але, повірь мені: мене в десять разів більше потішить сита жаба!...

КАЧЕНЯТА.

Виводок диких качаток, яких стара Качка вперше вивела на широке озеро, плаваючи без тями по воді й поринаючи під воду, пустуючи, плуталися по очеретах.

— Але ж ті очерети — то таке негарне, грубе бадилля! — нарікали, граючись, писклята. — Наскільки нам ліпше було би плавати, коли б того очерету зовсім тут не було!

Стара Качка тільки що хотіли повчити недосвідчених дітей, коли поглянула вгору й розпачливо закричала:

— Шуліка на нас!

— Шуліка?! — заскиглили перелякані качатка. — О, лищечко, хто ж нас тепер порятує, хто, де нас заховає?...

— Очерет! — ще всигла вчасно гукнути стара, й увесь виводок тільки шусть! — тай поховався перед самим носом хижака поміж високих дудок.

Та й як же тепера вдячно тулилися перелякані маленьки голівки до бадилля, якого за хвилину перед тим самі ганили, а тепер через нього врятували своє життя!...

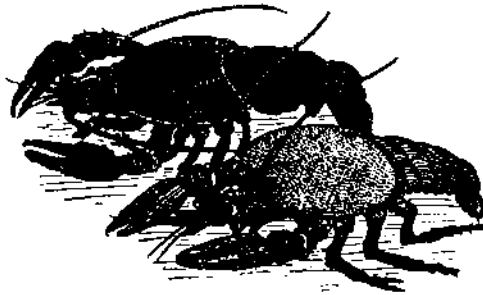

ПАЦЮК ТА РАКИ.

Хижий Пацюк потаємно підкрався до болота, на якому вигрівалися Раки. Але ж Раки, тільки його вгляділи, всі — шусть! — і щезли у нього перед самим носом.

— Гей, гей, Рачки! — силуючи себе говорити лагідненько, промовив Пацюк. — Я прийшов вас одвідати, а ви від мене втікаєте!

— Таких гостей — була відповідь старого Рака — краще приймати з почитивої віддалености!...

РАК, ПЬЯВКА ТА ЖАБА.

Рак сперечався з Пьявкою: хто з них дужчий? Підпливла до них Жаба та й каже:

— Я найдужча, я кожного поборю: жадний комарь, жадна муха мене не переможе!

От вони й умовились, коли прийде до річки купатися якийсь хлопець, то хто з них трьох його прожене, той буде найдужчим і може стати паном світа.

Прийшов хлопчина, поставив під вільхою на березі горщик, підкотив штани й поліз у воду. Тут його Рак помаленьку за ногу тільки — щип! А хлопець вхопив його та й каже:

— Добрий буде, як посолити та з петрушкою! — Та й кинув його в горщик.

Потім присмокталася хлопцеві під коліном Пьявка й смоктала, аж збубнявила з крові. Хлопець, почувши біль, Пьявку зняв, видувив з неї кров і кинув її так само в горщик, щоб продати до аптеки.

Жаба сиділа на камені й дивилася, як ті двоє воювали; котрий, мовляв, з них дужчий. А тим часом хлопець впіймав і її за ніжку та й говорить:

— Ти будеш сидіти в слоїку на вікні й пророкуватимеш добру годину!

От так усі ті троє моцаків опинилися в горщику й так собі жили, не маючи змоги довести, хто з них найдужчий і хто міг би стати паном світа.

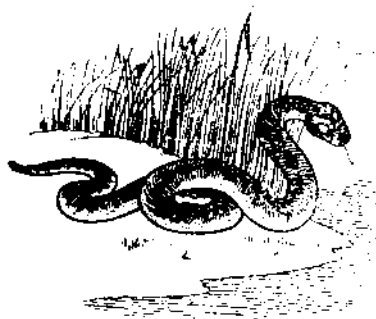

ГАДЮКА ТА ЖАБИ.

Одна велика Гадюка так занедужала та охляла, що вже навіть не могла ловити Жаб. От лежить вона на березі болота й чекає. А Жаби собі й дивуються, що це таке з Гадюкою сталося? Посідали далеченько від неї кблом та й кумкають. От

Гадюка їм і каже, що ззіла вона доньку одного чарівника й той чарівник закляв її, щоб вона за кару возила на своїй спині Жаб на прогулянку.

Жаби побігли сповістити про те свого короля. Король з радістю швиденько виліз з болота вкупі

з своїми міністрами, сів Гадюці, на шию, його пòчот — за ним, кожний відповідно до свого чину, а Гадюка й почали возити їх по над берегом. Багато ж простих Жаб бігли за тим пòходом по піску.

Жаб'ячому королеві те дуже подобалося, але через якийсь час йому здалося, що Гадюка везе надто помалу. А та й від-

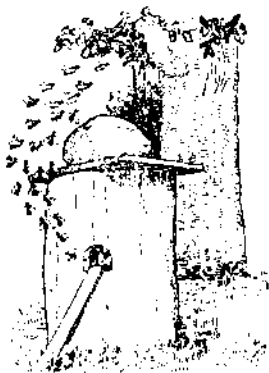
казує, що вона дуже голодна й нема в неї сили. От король їй і дозволив проковтнути кілька тих простих Жабок, щоб підкрепилася. Гадина проковтнула кілька Жабок, почула в собі сили, тоді проковтнула короля й увесь його жаб'ячий пòчот.

ДОБРІ БДЖІЛКИ.

Довго стояла велика посуха. З посухи повстав неврожай, з неврожаю — голод та біда. Тільки Бджоли — працювиті та запасливі господині, які й під час роскошів „оглядалися на задні колеса“, наготували такі запаси, що не тільки не боялися голоду, але ж могли де-чим поділитися й з убогими.

Якось одного разу було в них особливо багато прохачів, просто таки двері не зачінялися. Прийшла Комашникка й просила, що вже два дні у неї й рісочки не було в роті; прийшла Оса, яка не мала що дати

дітям; прийшов Шершень—аж пищав з голоду; прийшов Чміль, такий голодний, що й слова не міг вимовити.

Матка звеліла всім і кожному дати по шматочку щільника, аби тільки підніс, й провозжала жebraків привітно, кожному з'окрема примовляючи:

— Хто добродійство приймає, мусить вважати за свою святу повинність так само творити добротинність!

Всі з тим згоджувались й обіцяли, дякували й відходили.

От же через якусь годину повернулася до свого вуліка одна Бджілка-робітниця, що літала по воду. Повернулася й поспішила простісенько до Матки та радісно їй розповіла:

— Матусенько люба! Як би ти втішилася, коли б побачила те, що я бачила! Комашиниочка, якій ми уділили з нашого хліба, зустріла на дорозі другу Комашинику старесеньку, яка з голоду зомліла. Дала тій їсти з свого дару, аж поки старенька не подужчала так, що могла вже сама йти далі. От маємо радість! . . .

Матка так само радісно вислухала те оповідання й поважно додала:

— Добротинність в руках добрих зростає!

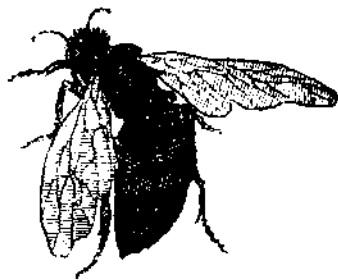
Коли це прилетіла до Матки друга Бджілка-робітниця й тримала в роті шматочок щільника.

— Що то ти несеш і де взяла? — спиталася Матка.

— Подивися, Нене, — промовила Бджілка, поклавши знахідку біля Матки. — Той божий дар знайшла я покинутий. Чміль, якому це ти дала, покинув щільника от зараз же за нашим током. Що міг ззісти — ззів, а решту викинув: чого йому тягатися з такою ледащо, якому аби черево повне!

І раніш, ніж Матка встигла щось відповісти, прилетіла до неї знову третя Бджілка, вся задихана й розгнівана.

— Люба Ненечко — почала вона — як би ти засмутилася, побачивши те, що я тільки що оце бачила! Шершень, якому ми ото уділили з нашого хліба, зустрів по дорозі від нас манісеньку кузочку, яка, поміраючи з голоду, попросила в нього трішечки їжі. Шершень гнівно гиркнув на

вбогу. А коли вона почала просити знову, то він поклав шільника на землю, а сам кинувся за нею — нечувствений! Її беззахистну задушив, а, коли повернувся назад за медом, вже сам не мав нічого: дорогою йшов від її необачно роздушив божий дар своєю тяжкою ратицею.

— Дар божий загинув, загинув через жорстокість! — гули всі ніжні Бджілки, що не сподівалися такої пригоди.

— Але ж то ще не все! — оповідала далі засмучена робітниця. — Поспішаю я додому, а це враз здибую в нашому садку ще одного з наших прохачів — Осу. Нам говорила, що її чекають вдома голодні діти, а ледве від нас відлетіла — пам'ятала вже тільки про саму себе. Наїлася, спочила та й задрімала. А тим часом налетіли злодюжки-Мухи... Я бачила, як вони доїдали її мед, а Оса собі любенько спала!...

— Оса спала?! — вжахнулися Бджілки. — А як же дома дітки?...

— От після цього й твори добродійність! — зітхали Бджілки.

— Милі мої доньки! — спокійно промовила до них Матка, коли вони трохи втихли: — Доброчинність не губить своєї ціни, чи дурні з неї не зужують, а чи лихі з неї зловживають!...

БДЖОЛА ТА КОМАРЬ.

Якось раною весною Бджолу, що збирала пергу на вербі коло потоку, несподівано вітер скинув до води.

— Рятуйте, рятуйте! — запищала вона, переки-

нувшись на крильцята, а ногами безпомічно тріпочучи в повітрі.

Прилетіла малà Комашка, побачила Бджілку в небезпеці, і радніша б їй допомогти, але ж сама така малà та слабенька: політала, попищала й, бачучи, що нічого не вдіє, відлетіла.

Прилетіла Оса. Однак тільки впізнала, що Бджола потопає, Оса, здавна повна до Бджіл зненависти, навіть не спробувала рятувати бідолаху.

— Ото було б не лізти у воду! — промовила байдужно й полетіла собі геть.

Прилетів Комарик. Помітив, що Бджілка вже ледве ворушиться, мерщій почав її з біди визволяти. Помагав їй своїми крилами та довгими ногами посуватися по воді, щоб підсунути її до берега, а там би вже Бджілка могла видратись на прутик верби, що схилилася над самою водою.

Поміч була вчасна, бо Бджілка малà ще стільки сили, щоб видряпатись на прутик й тим врятувати собі життя. Коли ж вона очумалась й почала оглядатись, де її визволитель, щоб його подякувати, то Комаря вже й близько не було.

Через якийсь час мав пригоду той самий Комарь. Якийсь приємний пах притяг його до хижки, а в хижці — до великої липівки, бо в тій липівці було свіжого меду аж по-вінця!

Комарь хотів пола́сувати, сів на мед, аж — лишечко! — смаший сік обхопив його зо всіх боків, наче на нього надягли якісь смертоносні п'ята. І що-дужче він силкувався виборсатись, то все глибше зав'язав. Вже напів-мертвого знайшла його господиня, коли набірала меду. З гидуванням витягла Комаря з медом на вістрію ножа й викинула його вікном до саду...

Що з ним було далі, Комарь про те не пам'ятав. Коли ж він опритомнів, аж — диво дивнеє! — сидів на траві, його члени були ще вохкі, але ж зовсім вільно рухались й майже, майже чисті. Останні часточки меду злизували з нього Бджілки, що навколо його зтовпилися невеликою громадкою. Було зрозуміло, що Бджілки, зачувши медовий дух, знайшли Комаря в траві і, як знавці свого діла, швидко позбавили бідолаху солодких пут і тим його врятували.

— Одже й я колись врятував одну Бджілку, як вона потопала! — згадав Комарь.

— То ж саме була я! — скрикнула одна Бджілка.
— Та невже?! — здивувалися її подружки й так само Комарик.
І була там подвійна радість з приводу двох добрих вчинків...

ХРУЩ ТА ТЕСЛЯРИК.

По веселому літнанні вночі з безтурботними своїми товаришами, Хрущ ще перед ранком посмакував крихкого напів-розквітлого букового пуп'янка. Потім заснув на своїй їжі й спав так, що навіть не прокинувся, коли серед дня з'явся дужий вітер й трипотів вітамі.

Коли це раптом — лусь! — здухнуло його додолу, і ледачий Хрущик опинився на землі та й лежав, перекинувшись до-горі ніжками. Розіспавшись, він не добре тримався за листочок, а через те вітер і зкинув його з дерева.

— Ну, ще й добре, що так! — подумав Хрущ, прочунавшись та побачивши, що з ним сталося. Попробував трошки забити свої члени, й помалу поліз по землі.

Коли це зирк! — бачить товариша: жучок-Теслярик саме вилізає з пенька, з кругленької, добре обточеної дірочки — неначе хто її вивіртів.

— Чи бач, яку ти маєш затишну хатку! — залюбувався Хрущик, — сушу, теплу й безпечну! Як це ти її, братіку, собі здобув?

— Власною працею, довгою, витривалою працею! — відповів Теслярик. — Коли хочеш — тута місця досить. Ставай до роботи, зуби маєш добрі, гризи, верти шар за шаром, й вевертиш собі чудове житло.

Хрущик не дждався, поки приятель скінчить свою науку:

— „Шар за шаром“ — повторив він з жахом. — І то в такій морщі загубити веселий весняний час?!.. Е, ні, брате, ні за що в світі! Нехай краще на мене падає дощ!...

Розправив крильця й пурхнув у повітря. А дощ і до сьогодні падає на всіх от таких!...

МАЛИЙ ЧМЕЛИК.

Вперше вилетів малий Чмелик на пашу. Літає в со-
яшному сяйві за хлібом запашним з квітки на
квітку. Та й залетів так далеко, що й не відав,
куди вертати додому. Злякано перелітав і сюди, й туди,
шукав і тут, і там довго-довго, але ж все марно.
От і почав нарешті Чмелик плакати та голосити:

— Ой, мій домок, мій золотий домбчок! — хлипав
він жалісливо, — певне вже я його ніколи не побачу!...

Блискучі Метелики та зайдиголови-Мухи, що не
мають власного дому, не могли зрозуміти того жалю
та ще й глузували з нього, малого. Але господині
Бжілки пожаліли недосвідченого малючка і, щоб по-
могти йому знайти шлях, почали розпитувати його
докладно:

— Де ж твій дім і який він є?

— Ах, десь далеко, — плакав Чмелик, — то — щі-
линка в моху, над ямкою в межі!

— Щілина в моху над ямою в межі!? — ще
більш глузували блискучі Метелики. — А того реву, як
за золотим палацом!

— Хто розуміє, що таке — дім, — відповіла тим,
що сміялися, Бджола, — той любить рідне житло, чи
то буде щілина, чи палац; все однаково — то ж рід-
на хата!

І вона одразу почала пильно шукати, щоб завести того, заблуду додому.

Їй це пощастило. А молодий Чмелик, впізнавши Рідний Край, так дякував Бджільці, ніби вона врятувала йому життя. І, повний щастя, радіючи гукав:

— Мій дім — щілінка в моху над ямкою в межі, але ж мій дім — то дім, кращий за всі золоті палаци...

УЧЕНА МУХА.

Була собі одна Муха, й надумала вона ходити до школи. Прилетить, сяде на вершечку дошки та й наслухає, як пан навчитель вчить дітей співати. Через якийсь час і надумала вона, що вже стала досить ученою й може тепер і сама добре співати та ще й інших зуміє навчити. От і полетіла вона в світлі.

Прилетіла на луки, аж там пасеця Осел. Сіла вона йому на спину та й заспівала:

— Бзі, бзі, бзі... „Осел вухати й“...

— А ти добре співаєш! — каже їй Осел. — Дякую тобі, що ти й мене навчила. А я тебе навчу літати ще в сто раз швидче, ніж ти тепер умієш. Тільки сядь мені на кінчик хвоста!

Муха сіла Ослові на кінець його хвоста, а Осел як брякне її об землю, ледве вона жива зосталася.

Насилу вона долізла до струменя, видряпалась якось на стеблину й відпочивала на березі.

А в стумочку плавали Риби. От Муха, очунявши, почала й їм співати:

— Бзі, бзі, бзі... „Риби не вміють говорити“...

Один Пструг виплигнув з води та як присне на неї цівкою, так і збив її з стебла, ледве Муха не втопилася у потці.

Було їй прикро, що такий світ невдячний, ніхто її не хвалить за те, що вона когось навчає. От висушилась вона на сонечку, та й полетіла над вечір на село. Здидала на току Качку й одразу почала їй співати:

— Бзі, бзі, бзі... „Качки клішоногі“...

— Гарна твоя пісенька! — відказує їй Качка, припиняючись та повертаючи голову. — Шкода тільки мені, що я трохи не дочуваю!

Муха з радістю хутко підлетіла ближче, сіла перед самою Качкою на землю й почала її навчати:

— Бзі, бзі, бзі... „Качки клішоногі“...

Коли це — чмак! й Качка проковтнула учену Муху...

ЦВІРКУН ТА МУРАШКИ.

Молодий! Цвіркунчик якось подався з свого дому — зі своєї тісної щілинки, що була навсінні, намисливши помандрувати трошки далі — „в світ“. От і прийшов він до комашинника. Побачив вперше він таку велику купу всяких глициць та дрібненьких прутиків, а на тій купі, й по-під нею, й довкола — скрізь бігала сила-силенна Мурашок. І всі вони страшенно поспішали та метушились.

Цвіркунець дивився й дивувався тій превеликій громаді таких моторних малих істот й особливо не міг зрозуміти того, що всі вони працюють так тихесенько.

— Ну, вже як би це нас — Цвіркунів десь зібралось стільки до гурту, — промовив він в голос, не втримавши свого здивовання, — то аж гóри б двигтіли від галасу та співів!...

— Нас не чути — лагідно відповів йому на те один з Мурашок, — але ж тим дужче видко нашу працю!...

ЦВІРКУН-МУЗИКАНТ.

Надходила осінь. Сонце світило вже з-рідка, та й то, неначе наймане. Перші холодні дощі вже кілька разів промочували мизерний Цвіркунів притулок й одну ніч було так холодно, що бідаха мало-мало не замерз. Коли ж перший мороз упав білим рядом на пасовище довкола, то вже не було чого й погризти, а що й зосталося, то від нього — пху! — як відгошило й тхнуло гнилизною!...

— Ні, вже так далі не можна! — сумно розважував Цвіркунчик.

Але ж він не подумав про те, щоб хоч тепера, коли вже цілісьеньке літо грав та нічого не робив, — якось трохи підлатати та полагодити своє житло на зіму, або, щоб піти кудись далі по долині, де ще мороз не все понівечив і відкіля можна було би наносити деяких запасів.

— Піду лишень я поміж добрі створіння! — намислив голодний ледащо мандрувати з торбами. Й пішов жебрачити.

Ішов, ішов й прийшов у полі до якогось житла. Він не знав, чиє воно, але ж вабило воно його вже з-надвору.

Довкола входу гарненько все пригладжено й чепурно прибрано, а з хідника приємно повівало тепленьким. Відкілясь збоку йшов гарний дух збіжжя.

— Еге! — зрадів Цвіркун, де пахне хлібом, там не відмовлять окрайчика!

І він сміливо подався в прохід. Перед житлом господаря ввічливо поклепав — відповіді немає. Посукав знову, дужче.

— Хто там? — озвався з середини заспаний голос.
— Артист, музика — звичайненько відповів Цвіркунчик. — Прийшла на мене лиха година...

В тій хвилині з'явився й сам пан-хазяїн, вусатий Ховрах, й не дав йому навіть докінчити:

— Яке мені діло до музикантів та до музики? Забирайся ти від мене, я хочу спати!

— Спати? — перепитав заздрісно ображений Цвіркун. — Чому й не спати, коли тут так гарно, сухо й заможно!...

Сумний повертав він назад і чув за собою ще в хіднику, як бурчав Ховрах:

— От, маєш! Набігаєшся, наморочишся за ціле літо, а тут ще ділися зо всякими забродами!...

Послухав те Цвіркун і вже не дуже кортіло йому ходити далі по жéбрах. Але, щож казати? Ставати до праці так само не хотілося та й пізно вже було й зачинати. А тут ще й голод в животі вертить. І от той голод усе й вирішив.

— Та все-таки мабуть добрих більше на світі! — почав міркувати Цвіркун. — Принаймні постукаю же хоч раз, а може?...

Пішов собі далі і знов прийшов до входу у якесь житло. Вхід менченький, але ж так само охайненько утоптаний і тако ж повіває з нього приємне тепло.

— Безперечно, тута проживає хтось з тих, менчих, — роздумував сам собі. — Ну, тільки сміливіше! Тут напевне пошастить: краще знають, що́ то є злидні, а через те малі завжди мають більше серця, як великі.

Добре...

Увійшов у хідник; чує, десь багато голосів, наче чимсь роздратованих, але, як прислухався: ні, то тільки стрибання, жарти, пустощі всякі.

— Угу! Тут живуть веселі! — подумав.

А око його вже впало на другий хідник, де було зложено всякі запаси: зернята про голод, коріннячко всяке — для смаку, різне насіння.

— Тут можна бути веселим! — зітхнув Цвіркунчик — запасу повно; це тобі не там нагорі, де дощ та мороз, — згадав з прикрістю.

Вхід з проходу до хатини, відкіль чулися голоси, був вільний, але ж Цвіркунчик не хотів бути не гречним. Він знову гарненько застукав, але всередині за голосною балачкою його не чули. Поклепав ще раз, коли це виткнулася зі вхідника чепурненька голівка — то була господиня, Мишка-Гризучка.

Здивована несподіваними одвідинами, вона запитливо дивилася на свого чорного гостя.

— Уклінно вас прошу, — освідчився Цвіркунчик ще плохіще, як у Ховраха, — я . . . я вбогий подорожній музикант, Цвіркунчик-скрипачок!

— Гай, гай! Музикант? — спиталася Мишка веселим голосом й підійшла ближче до захожого. — А відкіля й куди, пане артисте, й чого хочеш ти від мене?

Я з Ходської Сторони, — пояснював Цвіркунець, — з Шкарману, біля Домажлиць. Зіма та голод примусили мене помандрувати в світ, шукати добрих душ.

— То ти з Шкарману, з Ходщини? — повторила Мишка. — Про Ходщину я чувала від моєї бабусі; здається, там росте добра ріпа. Але ж то не дуже далеко . . . А ти ж такий чорний, що я собі думаю: чи часом ти не відкілясь аж з Муринського Краю! . . . Ну, та це все пусте — тараторила вона далі й додала гостинно: — Подорожнього, а до того ще й артиста голодним не zostavimo. Іди сюди далі, а я тобі щось принесу на зубок.

Повела його до своєї теплої хатинки, відкіль до нього повернулося з півдюжини зацікавлених і здивованих Мишачих голівок.

— Це мої сусідки та знайомі!
— Освідчила господиня своє товариство перед гостем. — Позаяк тепер уже там, на горі та на полі холодно й порожньо, то й зійшлися оце ми тутечки, щоб побавитися та трошки погомоніти в теплі.

Цвіркунець спочуваючи кивав голівкою, як потім Мишка й його освідчувала всім своїм гостям:

— Подорожній артист, скрипак Цвіркун з Ходщини!

— Музикант? — скрикнули дві молоді Мишки, а одна то зразу ж таки й не втрималася: — Чи не могли б нам заграти?

— А як же, — згодилась і господиня, підкладаючи Цвіркунцеві, що мала найліпшого під рукою. — Заграй, заграй нам, але ж спочатку треба підкрепитись!

Цвіркун пообіцяв, дякував, пильно розглядав їжу ще пильніше кусав та погризував, аж йому з рота сипалося.

Тим часом Мишки — просто тобі самі веселощі,

сміх та жарти — раділи, що мають у себе музиканта, який, коли тільки втне, то вони так і заплигають. Але ж, як Цвіркунець доїв та почав налагоджуватись до грання, почали Миші затуляти вуха. А коли ж молодець-Цвіркунець вже встугнув навспражкі, то ті Миші — хто куди! — гоп-гоп, тільки ж не до танцю, а швидче геть з хати!...

Ну, тільки ж подумайте! — здивувався тому Цвіркун. — Виходить, що ті морди не хочуть слухати моєї музики!? Мені ще такого зроду не траплялося!

Це вперше довелося йому зазнати такої образи для своєї артистичної пихи. Тоді він поліз назад хідником, щоб пересвідчитись, чи то може йому здалося тільки, — але ж ні, по Мишах — хоч би тобі слід!...

І знову в тій хвилині побачив він всі тії запаси величезні й уже не переміг спокуси... Так уже на світі ведеться, коли найся, то враз і забуває про подану добродійність...

— Ну, а що, як я й далі гратиму? — напала на нього злість, — що ж тоді? Повиганяю звідси усе Мишаче кодрло до ног! То-то велика біда! — зостануся сам собі паном в теплій хаті та ще й з такими величезними запасами! Ще й краще!

От і почав він грати знову. Грає та й грає, аж йому самому у вухах гуде! І так, виграваяючи, обходів він усі Мишачі хідники, аж там і справді ніде а-ні слуху, ні духу: наче тих бідних Мишей ніколи тут а й не було! Та де там? Навіть усіх сусідніх розпудив.

Однак, хоч Мишей і розпудив, але ж і на себе припудив местника.

Ненажера-Кріт, почувши незвичайні музики, подався відкілясь на ті згуки і — де взявся, то вже взявся — раптом об'явився в Мишачій норі, мов якийсь чарівник в оксамитовім вбранні. Уліз та й сам собі уперто хрокає: „Чую, чую Цвіркунський дух“!

Бідолашний Цвіркунець!... Притаївся й не дихає, а душечка в нього стала така манісенька! Забився щільненько в куточок тієї хатини, в якій за хвилинку перед тим збирався бути паном-хазяїном. Але все марно. Кріт винюхе та винюхе, а тоді тільки — цап, так і захрущало!... Тільки й згадки про музиканта!...

Мишки тоді повернулися до свого житла, але ж хлібосольна господиня, почувши про ту пригоду, яка спіткала невдячного Цвіркунчика, все ж таки його пожаліла. А її сусідки, коли знову зійшлися на беседу,

Й зайшла мова про музиканта-Цвіркуна, пригадуючи його, кивали головами та примовляли:

— Так буває завше: не рий другому ями — сам в неї впадеш!...

ДУБОК В ТЕРНИНІ.

Летіла Сойка й впустила жолудя між Терни. От там і проріс Дубочок. Швидко він помітив, що потрапив до лихого товариства, але ж сам собі не міг нічим допомогти. От же, що-далі зростав, тим більше йому ті Терни шкодили. Не давали йому а-ні соняшного світла та тепла, а-ні навіть досить повітря. І так бідолашний Дубочок не ріс, а нидів, ледве животиючи й не думаючи навіть про те, що в нього колись буде широка корона з темного листу.

Якось ішов поблизу лісничий. Коли він проходив по-уз, то очі його впали на ті кущі й він ще здалеку впізнав виснажені дубові листочки. Поглянув, бачить: знесилене дерево, яке зо всіх боків здушене та заглушене Терниною.

— Пригніченому треба допомогти! — розважив чоловік і враз взявся до праці.

Витяг з мисливської торбинки гострого ножа, нахилився й почав зрізати галузку за галузкою з Тернини, мов якийсь очерет. Потім розгорнув віти на два боки навколо дерева й поодкидав геть від нього цілі віники нарізаних галузок. Але ж що він побачив? Увільнений Дубок навіть не був подібний до дерева й своєю безсилою стеблиною нахилився сюду-туди до землі, як хворий, що не може втриматись на ногах.

Лісник дав йому на підпору тичку, а коли вже покінчав свою роботу, прийшов ще раз поглянути на нещасне дерево.

— А це ж тобі Дубок, — сказав він сам до себе здивовано, — дерево від роду найдебеліще, але таке хиряве! Бач, що то, виходить, лихе товариство!...

МУХОМОРИ ТА ПЕЧЕРИЧКИ.

Отрутне Мухоморяче кубло все поширювалось та й поширювалось на узліссі. Хвастуни ці дивилися з погордою не тільки на все довкола себе, а навіть один перед одним випиналися вгору. І на решті почали глузувати над громадкою простеньких Печеричок, що стояли по-сусідськи.

— Гей ви, голота замурзана! — реготались Мухомори. — І що б ви тільки не дали, аби мати й собі такі пишні шати, як у нас!

— Ваші шати? — відказала за всю громадку найбільша Печеричка на той хвастливий дотеп. — Кому — як; коли когось буде треба, того знайдуть і у простій одежині. Але ж вам і ваш пурпур не pomoже захвати ту отруту, що у вас в серці.

Так і вийшло. Ішов дорогою чоловік і з радістю позбирав Печерички, а Мухоморів позбирав ногою, приказуючи:

— Бач, капосна гидь!

ДЯДЬКО „ЛЕДАЩО“.

Дядько Ледащо їхав на поле по картоплю. Коли він виїздив з двору, то всі чотири кола жалібно скиглили й пищали.

Дядьковий Півень враз йому нагадав:

— Не помазав ти во-о-о-за!...

А Селезень розумно додав:

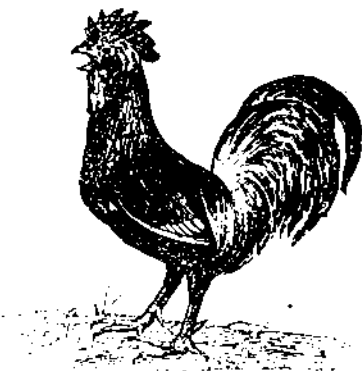
— Хто маже — той їде!... Так!

Але Дядько Ледащо grimнув на Півня:

— Чого там мазати? Іду тільки по картоплю, а не кудись там!

І потюпкав швидче, щоб нелюба йому музика не довго тривала.

Однак від швидкої їзди колеса розігрілися й висох-

ли ще дужче. Ото ж, коли Дядько повертався з вагою, шапчина натужувалась та упрівала так, що аж-аж, але віз ні, та й ні, не зсовується з місця. І мусив Дядько Ледащо, щоб довести картоплю додому, хочеш-не-хочеш сам кобилі допомагати.

На воротях його привітав Півень:

— Не помазав воза, а що-о-о?!...

Голуб і собі, посміхаючись, забуркотав з голуб'ятні:

— Не хотів мазать, мусиш тепер возить!...

А Качки з Селезнем почали знову примовляти:

— Хто маже, той їде! Так, так, так!...

Дядько Ледащо вже й сам добре все бачив, та тільки ж було пізно!...

ЧОБОТИ-ВТІКАЧІ.

Якось ішов лісом подорожній. Заморився він та й ліг собі під широким деревом, роззув чоботи й заснув.

— Цсс! — каже один чобіт до другого, — давай повтікаєм!

— А про мене, — відповідає другий, — я вже таки того ходіння маю досить!

Коли ж подорожній захріп, моргнули вони один одному, взяли ноги на плечі та й давай тікати до густого лісу. По дорозі лівий чобіт зачепився за камінь, упав та й не міг підвестись, а правий і собі так заморився, що мусів сісти.

— Рятуйте, рятуйте! — гукав лівий чобіт.

Прибіг слимак, павук та шпак. Коли ж побачили, що тут сталося, то слимак уліз в середину й почав тягати, шпак ухопив за передок, павук — за закаблук, а правий чобіт взявся збоку. Нарешті таки поставили його на ноги. Тоді вони обидва красенько подякували й пішли далі.

От прийшли вони до протока.

— То — пусте, ми тут перепливемо!

Й плигнули в воду; один вже на тім боці й шкябається на беріг, а другий подався іншою дорогою. І вискочив там вовк та й кинувся на нього. Витяг

того чобота з води й хотів його ззісти. Чобіт помірав з переляку, а тим часом другий утік до кущів. Коли ж вовк роздивився, що в чоботі нема нічого, покинув його, а сам побіг далі.

Як чоботи вже опам'яталися, то зійшлися знову до купи й помандрували далі. Йшли та йшли, аж поки не прийшли до великої прірви. Один чобіт задивився набік та гуп! — уже й там. Був він долі, а другий зоставсь на горі. Тоді й той, що був нагорі, й собі скочив додолю. Пішли вони ще далі та й прийшли до такого густого лісу, що вже й не знали, куди й як, бо була там тьма-тьменна. Коли це бачуть вони: десь світиться, й пішли до того світла.

Була там халупка. Увійшли вони в середину й побачили там бабу. Чоботи їй вклонилися та й кажуть:

— Бабусенько люба, йдемо вже ми аж чотири дні й чотири ночі, й страшенно потомилися. Чи не маєте про нас місця?

— Чому ж, маю! Тільки попередку пообіцяйте мені, що завтра рано наносите з ліса дров. Я вже стара й мені самій тяжко ходити.

Чоботи пообіцяли. Бабуся тоді їм дозволила, щоб вони лягли під лавкою біля печі. Вони полягали і враз поснули.

Вранці чоботи прокинулись й пішли у ліс по дрова. Наносили дров і раніш, ніж бабуся встала, все було готово. Потім ще раз красенько подякували бабусі й пішли далі рівною дорогою.

Йшли, йшли, коли це й здибали свого господаря. Як його побачили, то обидва почали тікати в другий бік, але ж він їх наздогнав, обувся та й пішов додома. Дома роззув їх і поставив на печі, там, де й сам спав. Їв він там коржі з кмином, і чоботам уже було добре...

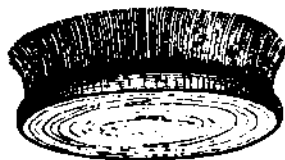

ДЕ ВЗЯЛИСЯ ІЖАКИ?

На просіці була хатинка, а в тій хатинці жила відьма. Мала вона маненьку доньку, Руженку. Та відьма дуже любила, щоб у неї в хатинці було чисто-чисто прибрано. Якось, одного разу, коли вона добре вишарувала підлогу волосяною щіткою, забула прибрати щітку. От Руженка й почала тією щіткою гратися. І давай на неї гукати:

— Біжи, біжи!..

Але ж щітка з місця не рухалась. Тоді Руженка взяла відьмин прутик і, не знаючи, що він чарівний, почала ним цьвохкати по щітці. І, коли тільки вона доторкнулася до неї вперше, раптом сповнилось те, чого Руженка бажала. Ту ж мить у щітки де й взялися ніжки, голова, і почала вона бігати по кімнаті.

Руженка злякалася й стала кричати:

— Мамо, мамо! Що це тут біга?

Але ж відьма була надворі й нічого не чула. І раніш, ніж Руженка прийшла до пам'яті — щітка вискочила геть з хати. Вискочила й подалась до лісу.

Прийшла субота. Відьма вже наготовила все, щоб мити кімнату, тільки ніяк не могла знайти щітки. Шукала по всіх закутках, але ж все було марно. Нема — та й край!

От і питає вона Руженку:

— Куди це ти, Руженко, поділа щітку?

А та почервоніла та й відказує:

— Вона валялася на землі. Я вдарила її прutom за те, що вона не хотіла бігати. А вона враз ожила й кудись втекла!..

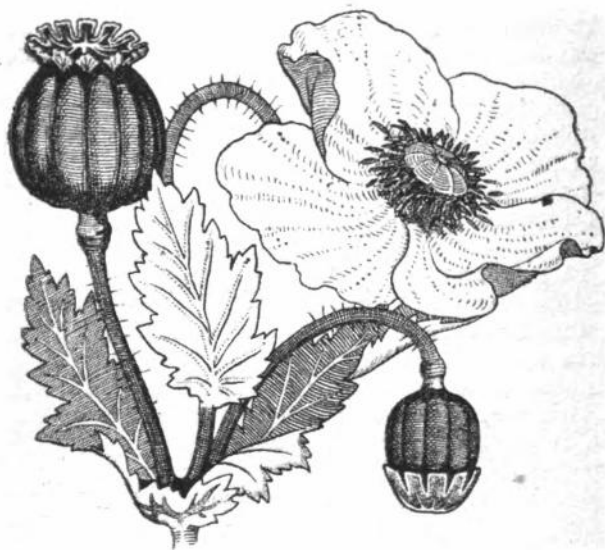
Відьма дуже розгнівалася на доньку й її покарала.

А тим часом щітка й досі живе собі в лісі любесенько. А ми кличемо її Іжачком!..

КАЗОЧКА-БЕЗКОНЕШНИК.

Була собі одна мачинка. Така була манісенька, як крапка — не було на що й дивитися. Подув вітер і заніс її до трави. Мачинка запала під траву й там спала. Спочатку прикривала її трава, а потім прикрив сніг. Почало пригрівати сонце, от сніг і розтанув. Мачинка й виглянула. Коли ж бачить, що вже весна, викинула листочки й витяглася в стеблинку. Нагорі в неї було зелене яечко. Яечко набубнявіло, а з нього повитикалася пожмакана одежинка. Одежинка вирівнялася й вабила до себе жучків. Потім та одежина пороздиралася, а на вершечку зостався маленький горщикок. Спочатку горщикок все був зелений, а потім почав жовтіти та твердіщати. На горі він мав покришечку, мов коронку, а на коронці були дірочки. В середині ж було, як у домі, повідділяно окремі помешкання, а в них — повно макових діток. І знову подув вітер й розкидав їх. А тепер мусимо починати з початку...

ЩО Є В КНИЗІ:

Сторінка:

Передмова	3
---------------------	---

БАЙКИ:

1. Запасливий Ведмідь, І. Грушки	5
2. Ведмідь та Павіян, В. Ржіги	6
3. Ведмідь та Комарь, В. Ржіги	7
4. Ведмідь та Лисичка, В. Ржіги	8
5. Слони та Миші, В. Ржіги	9
6. Бобрі та Слони, В. Ржіги	9
7. Слони та Лисиця, В. Ржіги	10
8. Крокодил та Бедуїн, В. Ржіги	11
9. Шакал та Гієна, В. Ржіги	12
10. Синій Шакал, В. Ржіги	13
11. Шакал та Крук, В. Ржіги	14
12. Вовк та Шакал, В. Ржіги	15
13. Вовк та Собаки, І. Грушки	15
14. Вовк та Лисичка, В. Ржіги	16
15. Безхвоста Лисиця, В. Ржіги	16
16. Лис та Півень, І. Грушки	17
17. Зайці, І. Грушки	18
18. Трусик та Заєць, В. Ржіги	18
19. Кошеня та Собаки, І. Грушки	19
20. Пес та курка, І. Грушки	20
21. Коні та Гуси, І. Грушки	21
22. Лелека та Кішка, І. Грушки	21
23. Орли, І. Грушки	23
24. Дві Ворони, І. Грушки	23
25. Іжак та Крук, І. Грушки	24

26. Бушляча річка, В. Ржіги	25
27. В клітці, І. Грушки	26
28. Синички та Шпак, І. Грушки	27
29. Горобці, В. Ржіги	28
30. Горобці та Кінь, І. Грушки	28
31. Курячі наради, І. Грушки	29
32. Півник та Голуб, І. Грушки	30
33. Качка та Жайворонок, І. Грушки	30
34. Каченята, І. Грушки	31
35. Пацюк та Раки, І. Грушки	31
36. Рак, П'явка та Жаба, В. Ржіги	32
37. Гадюка та Жаби, В. Ржіги	32
38. Добрі Бджілки, І. Грушки	33
39. Бджола та Комарь, І. Грушки	35
40. Хрущ та Тестлярки, І. Грушки	37
41. Малий Чмелик, І. Грушки	38
42. Учена Муха, В. Ржіги	39
43. Цвіркуни та Мурашки, І. Грушки	40
44. Цвіркун-Музикант, І. Грушки	41
45. Дубок в Тернині, І. Грушки	45
46. Мухомори та Печерички, В. Ржіги	46
47. Дядько „Ледащо“, В. Ржіги	46
48. Чоботи-втікачі,	47
49. Де взялися їжаки? } праці дітей 10-11-12 літ	49
50. Казочка-безконешник. }	50

НОВІ ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА „ЧАС“

ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА:

ІВАН ГРУШКА: „Ходські погадки“, з малюнками в фарбах.

БОЖЕНА НІМЦОВА: „Про дванадцять місяців“ з малюнками в фарбах.

„БЛИЗЬКИЙ СВІТ“, з малюнками.

„БУЛА ОДНА ХАТКА“, з малюнками в фарбах.

„ДІД ТА БАБА“, з мал. в фарбах.

„ЛИСИЧКА, КОТИК, ТА ПІВНИК“, з малюнками в фарбах.

„МАТИ-КОЗА“, з малюнками в фарбах.

„ВІЙНА ГРИБІВ З ЖУКАМИ“, з мал. в фарбах.

„КАЗКИ ЗЕЛЕНОГО ОСТРОВА“ (для юнацтва), з малюнками.

„НАРОДНІ СЛОВ'ЯНСЬКІ КАЗОЧКИ“.

„ДО ШИРОКОГО СВІТА“, чарівні казки.

„ПРИБАДАШКИ“, з малюнками в фарбах.

„ДЗЕЛЕНЬ-БОМ!“ з мал. в фарбах.

„МІЙ ЗВІРИНЕЦЬ“, з малюнками в фарбах.

„МОЇ МАЛЮНКИ“; — три різних альбоми для самостійного малювання фарбами (роботи О. Судомори).

Друкуються й готуються до друку романи Жюль-Верна; Р. Кіплінга, Гольдсмита, Карелі та інших європейських письменників, а також — нова серія многобарвних видань для малих дітей.

СКЛАД ВИДАНЬ — КНИЖНА КОМОРА

ТОВАРИСТВА „ЧАС“

КИЇВ, ВОЛОДИМИРСЬКА, 42.

ПРОДАЖ ПОВСІХ КНИГАРНЯХ УКРАЇНИ.